

Великдень-2020, як новація святкування для людства

Коли цілий світ безсилий перед мікроскопічним вірусом, до Бога треба звертатися не із намоленого храму, а власного серця

Ольга ШУПЕНЯ
✉ OlgaShupenia@gmail.com

«У людині повинно бути все прекрасним: і обличчя, і одяг, і душа, і думки», – залишив нащадкам настанову відомий класик А. Чехов. Зараз вона набуває нового змісту і до відомого переліку ще проситься «оселя». Щоб люди не втікали з неї, а створили у ній найкраще у світі пристанище, яке в умовах сьогодні мусить слугувати персональним храмом. Кажуть, у щирісердній молитві Бог почує та благословить, будь-де. А вже нині, коли цілий світ безсилий перед мікроскопічним вірусом, важко хворіють і навіть помирають не лише грішники – але й священники, не лише пацієнти – але й лікарі. Тому найбезпечніше для себе і наймилосердніше для медиків, які зараз ведуть запеклу боротьбу із коронавірусом на передовій, відзначити Великдень удома, звертаючись до Господа у молитвах із власного серця.

Цьогоріч 19 квітня відзначатимемо головне релігійне свято, що символізує воскресіння Ісуса Христа, який страждав, аби вря-

● Чорний ліс, 1944 рік. Фото з дослідження Володимира Гінди

тувати людство від гріха. Відзначатимемо в умовах пролонгованого карантину, коли під заборону масові гуляння та пікніки. У зв'язку з посиленням заходів, спрямованих на недопущення розповсюдження коронавірусу в Україні, всі великодні богослужіння буде перенесено в онлайн. Ведуть переговори з центральними телеканалами про прямі трансляції, а в ПЦУ відзначили, що із квітня Священний Синод Православної Церкви України «буде приймати відповідні практичні рекомендації для духовенства і мирян, зокрема про порядок здійснення богослужіння у ці дні, з наближенням відповідного часу».

Паски освятить Бог

– Чи є альтернатива класичному святкуванню Пасхи, – розпитуємо етнографа, фольклориста, народного майстра та керівника Учбово-методичного центру культури Буковини Миколу Шкрібляка.

– Суто з канонічного боку, чи обов'язково на столі має бути освячена паска, чи ні – це мали б сказати священники. Тому що в народній традиції, розумінні Великодня і його святкування виглядає дещо інакше, – пояснює М. Шкрібляк. – Спільного, що буде з боку церкви і звичайних віруючих людей, які бережуть і продовжують традиції – це віра у Христове Воскресіння і в цей особливий день – найбільше свято в християнстві, свято свят. І якщо з вірою, з молитвою, з очищеною душею приходимо до цього свята, то Великдень, звичайно, відіграє особливу роль для християнина, бо він несе дари божі до храму, освячує, приходять додому і відбуваються відповідні обрядові дії, які ще споконвіку донесені. Але не це найголовніше. Найважливішим все-таки є молитва і глибока віра у те, що Христос Воскрес і віддав своє життя за нас грішних. Це мало би бути найперше. Що стосується святкування Пасхи в різні часи, скажімо, під час війни, тифу, голоду... Були різні біди на наших землях, і якщо вдаватися в історичну ретроспективу, то, на жаль, в Україні таких моментів було дуже багато. І тому хто що мав – готував до великоднього кошика і ніс до храму Божого, але якщо не було такої можливості освятити цю паску, то люди з великою вірою і з великою молитвою знали, що все одно Господь з ними.

Ось зі старих фото бачимо, яким був Великдень в УПА. У лісі накривали саморобні столи з грубих дощок, застелені хвоею-скатертиною. Не завжди було безпечно піти святкувати у ближні до лісу села чи привозити священ-

ника. Тож в особливо небезпечні часи молитовною трапезою керував командир, але у будь-якому разі Великдень не зводився до простого споживання їди – надто величним був цей день. Іноді біда диктувала так, що обрядової їди як такої не було взагалі. Але Великдень був у серці.

– А у Вашому житті було таке, коли доводилося відзначити Великдень без традиційного освячення паски?

– Уже за моїх часів, коли було колгоспне життя, у нас на три села була одна церква. Мама працювала тваринницею на колгоспній фермі і о п'ятій ранку вона вже вставала і до десятої поралася коло худоби. То хто б їй мав освятити ту паску аж у сусідньому селі, якщо вона з року в рік сиділа коло худоби колгоспної? Казала, «вона жива, вона хоче їсти і я її мушу нагодувати». Бувало, що хтось приносив невеличкий кошичок свяченого, а інколи не приносили. І коли обідньої пори приходили гості привітати з Великоднем,

▶ Доки ходять наші колядники і колядують у різдвяні свята і доки пишуть до Великодня писанки, доти світ буде тривати

і запитували: «А хто вам паску святить?», то мама завжди казала: «Бог освятить».

Зовсім недавно, кілька років тому приїхав до сестри у село, а вона хвора лежала. Побачив, що кошик на столі складений, як належить. Запитую обережно: «А ви комусь давали святити паску?», а вона: «Та кому було давати, Бог зі мною був. Всевишній посвятить паску, а я молилася разом з людьми». На моє здивування: «А як же ви молилися з людьми?», сестра відповіла, що постійно вмикає радіо, де йдуть служби Божі.

Люди щиро вірили, якщо в суботу пізно увечері скласти кошик так, як це має бути, і залишити на столі в святошній

хаті під образами, чи покласти відкритий кошик на підвіконні, то Господь освятить його своєю милістю і благодаттю. Але треба пам'ятати, що це віра не формальна, а глибока. Тобто якщо людина у це вірить, значить, Господь завжди буде з нею.

– Тож нині дистанційне «відвідування» храму – це також хороший варіант для відзначення Пасхи?

– Хочу сказати, що є дуже багато варіантів, як це обійти, коли люди потребують, щоб паска була все-таки освяченою. Адже у багатьох церквах є така традиція, що паску святять і в суботу, а не тільки в неділю після Великої служби. Також в часи, коли люди помирали від тифу, то священники виходили на вулиці і самі йшли до людей окроплювати паску. Тобто люди не йшли до храму, а священники йшли до людей. Тож не було великого скупчення народу.

Я однозначно вважаю, як така біда велика до нас прийшла, то головне – віра та молитва і якщо хтось не зможе освятити паску, і не буде мати свяченого на столі, то для того є посередництво сьогодні – інтернет та інші засоби. І найбільшим посередником, попри все те, є наша щира і правдива молитва. І щира правдива радість, що Христос Воскрес і ми воскреснемо, якщо заслужимо цього своїм життям і вчинками.

– Як особисто Ви плануєте відзначити свято свят?

– Готуюся, як і всі. Буде паска і те, що Бог послав. Звісно, що в мене впродовж року є і вода свячена, і свічки – йорданська, стрітенська. Навряд чи цього року буде страсна свічка. Бо розумієте, зараз йти до храму Божого – лише створювати додаткове скупчення людей. Прикро, що на Великдень не вдається відвідати храм Божий, бути разом з людьми. Але на першому місці у мене буде молитва не тільки за мене, родину, а за тих всіх людей, які відійшли, за тих, хто хворіє, і за тих всіх здорових, щоб вони залишалися здоровими. Завжди мені кажуть: «Етнограф, фольклорист, людина, яка знає, шанує традиції... Люди думають, що якщо традиції знаєш, то вони понад усе. Але я розумію, що кожній традиції є своє місце і вони можуть бути вчинені, або ні. Знаю, що люди все одно будуть і писанки писати, і паски пекти. Звісно, не йдуть з ними на ринки, але обмінюватимуться ними між собою. Можливо, не так масово, як завжди, але буде. Недаремно у народі кажуть: «Доки ходять наші колядники і колядують у різдвяні свята і доки пишуть до Великодня писанки, доти світ буде тривати». Я думаю, що наша традиція незламна, неперепута. Будуть і писанки, і колядники. Але це є той рік, коли кожен із нас має можливість задуматися, що є важливіше, що є суттєвіше і що є найголовніше. Чи пишні багаті столи, чи віра та молитва...

ДО ТЕМИ

Очікуємо на іспит: чи зуміли створити домашню церкву

Павло Дроздяк,
священник УГКЦ

Великдень-2020 – це десь виклик не лише для людства, влади, а й насамперед, для кожної сім'ї, для кожного вірного. Це усвідомлення і своєї персональної відповідальності, і соціальної передусім. Якщо твої дії можуть комусь зашкодити, то їх не варто вчиняти. Бо не все, що я хочу, є корисним для мене та

навоколишніх. Тому не варто спокушати та спокушатися. Ми просимо вірян залишатися і молитися вдома. Ми не закрили храми лише тому, аби кожен віруючий міг через онлайн-трансляції бути на них присутнім. Великдень 2020 року – це також і своєрідний екзаме́н: чи зуміли ми створити домашню церкву із щирими домашніми традиціями та молитвою, яку активно впроваджували у власній родині? Чи навчилися дякувати Богові та молитися? Йому без традиційної форми – храму та його канонів. Господь казав: «Настане час, коли не будуть поклонятися ні на цій горі, ні на іншій, а лише в душі. Бо це і є справжнє щире поклоніння». І така нагода настала. Час побачити, як ми вміємо шанувати Господа не в храмі Божому, а в тому, що створили у власній родині. Як духовний пастир раджу в день Пасхи одягнути вишиванки та щиро помолитися вдома. Цьогорічна молитва та пасхальний гімн «Христос Воскрес із мертвих» будуть особливо сильними та символічними. Людство з різними економічними можливостями, рівнем розвитку однаково безсиле перед маленьким вірусом. Ми не знаємо, якою буде епідеміологічна ситуація в Україні у наступні тижні. Тому залежно від загальної ситуації, змінюватимуться і вимоги до богослужіння. Наразі маємо деякі чіткі рекомендації та правила від Блаженнішого Святослава щодо богослужіння страсного циклу. Насамперед – всі Служби Божі мають відбуватися без участі віруючих. Тому закликаємо до спільної молитви у режимі онлайн. Вербна неділя не виняток. Якщо Ваша молитва щира, то на гілку верби зійде Боже благословення і у вашому домі. Бо благословення діє у радісній Всесвітї.